

Duše venkova

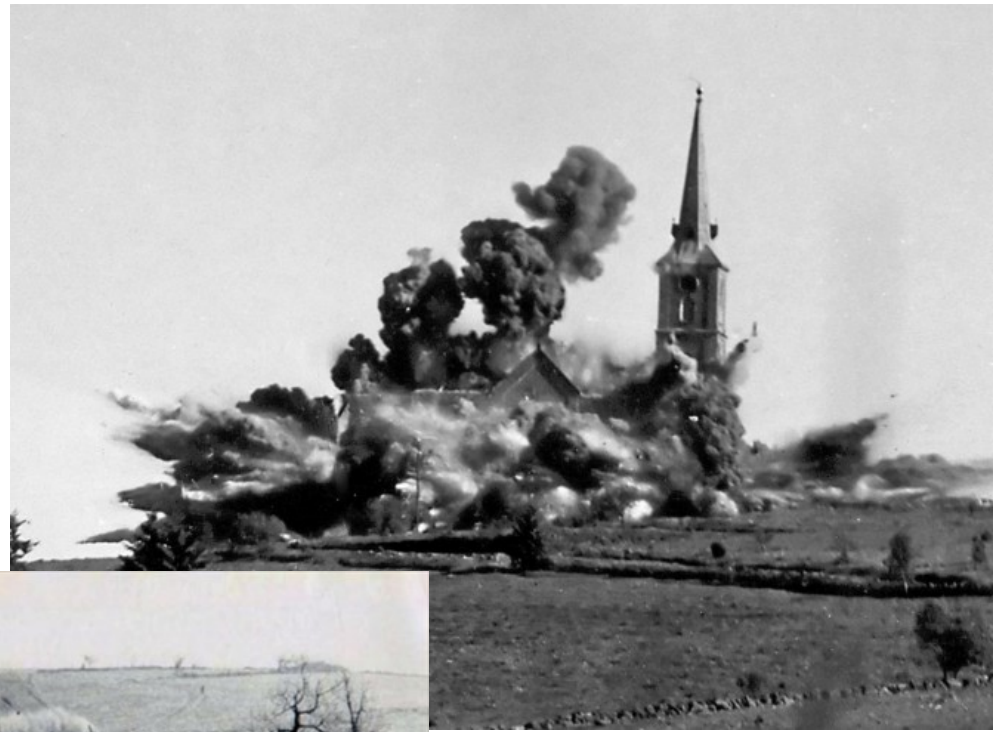
o identitách venkova

Přednáška v rámci kurzu HEN 555

Mgr. Lukáš Kala, Ph.D.

Rekapitulace historických proměn venkova

- **zrušení poddanství** a roboty (fakticky 1. pol. 19. stol.) → neformální poddanství, pachtování na panské půdě → **dluhy a úvěrová lichva** → svépomocné spolky → nové technologie
- patent umožňující **dělení pozemků** (2. pol. 19. stol.) → majetková stratifikace venkova → **sociální nerovnosti** → odhod obyvatelstva do měst a zámoří
- záborový zákon (1. republika) a jeho selhání → **prohlubování nerovností** → ekonomická krize → státní zakázky → meliorace a inženýrské zásahy do krajiny
- vyvlastnění půdy a majetku Čechů a Židů během 2. světové války → **odsun německého obyvatelstva po válce** → přerozdělování 1/3 půdy ČR → kolonizace pohraničních oblastí → diverzifikace venkova
- poválečný zákaz agrární strany → **potírání tradic** → upevňování vlivu KSČ
- postupná **kolektivizace** → likvidační odvody → odhalování kulaků → znárodňování → **scelování půdy** → intenzifikace zem. výroby
- práce za jednotku → zemědělství – nejhůře placená profese → **odliv lidí do města**
- efektivita správy → **střediskové obce** → úpadek větší části venkova

Zmizelá Šumava

5158 Haidl am Ahornberg

Foto WOLF

5158 ZHŮŘI na Šumavě

Haidl 1935

Zhůří 1998

Podporujeme dobrovolníky na místní úrovni. Natočili jsme sérii

Buchwald 1940

Bučina 2003

Podporujeme dobrovolníky na místní úrovni. Natočili jsme sérii

Zmizelé Krušné hory

Reichsdorf 1960 - 1970

Rusová 2002

Zmizelé Jeseníky a Orlické hory

Altwasser

Stará voda 2003

Hohen-Erlitz Schwarzer Berg- Adlergeb.

Hohen-Erlitz 1930 - 1940

Vrchní Orlice 2007

Rozorání mezí – vymazání paměti?

Kolektivní paměť jako zdroj identity

- Konstrukce kolektivní identity dané komunity se odvíjí od kolektivní paměti
- Kolektivní paměť je všeobsažná, není vázána pouze na očitě svědky; vzpomínky se předávají dalším generacím skrze komunitu (Jenkins 2008); sahá tam, kde jsou vzpomínky schopné žít ve vědomí skupiny – pak teprve začíná historie (Halbwachs 2009)
- Venkov uchovává otisk dávno odešlých generací nejen v příbězích, ale také v materialitě a krajině.
- Skrze příběhy uchovávané v kolektivní paměti obyvatel bývá obhajována i samostatnost a svébytnost dané skupiny
- Pohled do minulosti slouží mnohdy i pro vysvětlení různého chování; tendenci vysvětlovat současné události v rodinách zpětně po linii generací minulých (Haukanes 2004) a k tvorbě předsudků ohledně jejich chování v budoucnosti (Kandert 2004).

O Erdensohn
o Pilgerin
Sag an wo geht die
Reise hin?
Präg' Dir mein Bild
in Herz und Sinn
So bringt Dir jeder
Schritt Gewinn.

TENTO
KRZIZ
NAKLADE M
OBCE DOBRI
HOWSKI.
ROKU 1791
POSTAWENIEST

PRO LAUDE
PERPETVABE
ATAE VIRGINIS
SACROMON
TANAE EXST
VXERAT

NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE.
KUCTI A CHVÁLE BOŽÍ VĚNOVALI
MANŽELE HAVLIKOVÍ 1891.

FOTOSTUČKA

Venkov jako komunita

- Individuální identifikace zdůrazňuje odlišnost, kolektivní identifikace naopak vyzdvihuje podobnost mezi svými členy (Jenkins 2008: 73, 145).
- Venkov se vymezuje vůči městu, ale různé skupiny se vymezují také v rámci venkova (hornáci x dolňáci); členství...koreluje především s příbuzenskými a přátelskými svazky členů . (Kandert 2004: 199).
- Tonnies „*Gemeinschaft und Gesellschaft*“: *pospolitost* a společnost; organický život, založený na blízkých vztazích jedinců, žijících pohromadě, oproti společnosti založené na imaginární, mechanické struktuře.
- Komunita vždy odkazuje k místu v rámci něhož členové vstupují do vztahů. Zakládá sociální systém, který stojí na podobnosti životních podmínek (Flora 2004). Předpokládá společný života a starost o další členy. (Urry 2000)

Specifika venkovské komunity

- Nespolupracující kliky; klika, která je u moci, pak skrze své členy kontroluje všechny významné instituce ve vesnici (Haukanes 2004)
- Účastí na společenských aktivitách v obci vzniká vzájemný pocit sounáležitosti v dané komunitě – pocit povinnosti se zúčastnit (Haukanes 2004)
- Vztah k půdě skrze zahrádkaření: Haukanes (2004) oproti Perlínovi vidí v restitucích určité oživení vztahu mezi identitou lidí a půdou

Dvojí zakotvení venkovského člověka

Rolník a krajina (Lapka a Gottlieb 2000)

Rodová zakotvenost

- Spoluexistence živých a mrtvých
- Rolník není v prostoru a čase sám
- Návaznost a odpovědnost

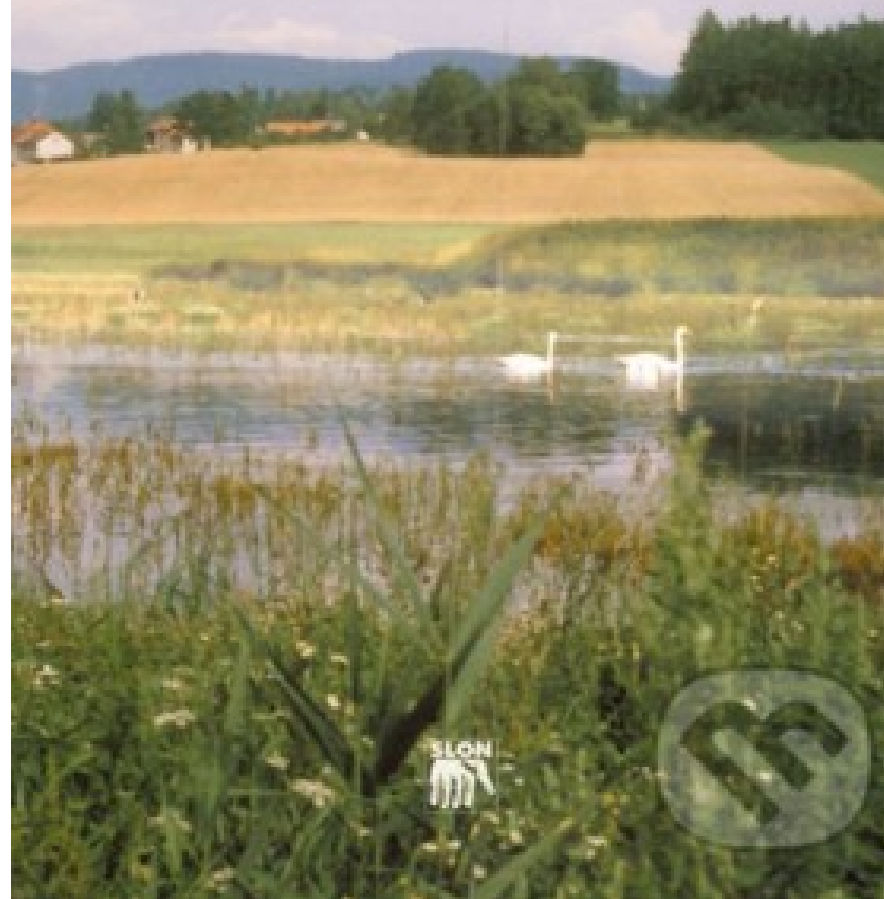
Transcendentální zakotvenost

- „bytí na vídrholci“
- činorodá víra (člověče přičiň se a Bůh ti požehná“)
- soužití s přírodou (péče o boží dílo)

Rolník a krajina

Kapitoly ze života soukromých rolníků

Miloslav Lapka & Miroslav Gottlieb

Kulturní participace v lokalitě

- Je nezbytná složka zdravé a udržitelné společnosti – kultura jako čtvrtý pilíř udržitelného rozvoje Agendy 21
- Podporuje lokální udržitelný rozvoj
- Napomáhá identifikaci s místem
- Přispívá k účasti na procesech lokální demokracie

Specifika venkovské kultury

- Kulturní participace
 - Městská kultura – masová, vysoká, vázaná na kulturní zařízení a instituce
 - Venkovská kultura - lokální prostředí, lidová, vázaná na aktivní občany a místní spolk
- Stírání kulturních rozdílů mezi venkovským a městským prostředím
- Účast na lokální kultuře a identifikace s lokalitou (větší ochota účastnit se akcí v místě)
- Spolková činnost a lokální identita

<i>Konají se</i>	Venkov		Město	
	1988	2011	1988	2011
Plesy, bály, taneční zábavy	83	85	94	91
Tradiční slavnosti (2011 - vč. prvomáj. a poutí)		86		85
(pro 1988 rozděleno na - Prvomájové veselice	53		85	
- Poutě	59		74	
- Tradiční lidové zvyky)	52		42	
Sportovní utkání (1988: Masové běhy)	35	80	78	85
Výstavy od místních obyvatel	47	56	91	79
Ochotnické divadlo	25	38	57	67
Setkání rodáků	25	41	34	44
<i>Zájem</i>				
	Venkov		Město	
	1988	2011	1988	2011
Plesy, bály, taneční zábavy	54	56	49	46
Tradiční slavnosti (2011 - vč. prvomáj. a poutí)		70		60
(pro 1988 rozděleno na - Prvomájové veselice	45		40	
- Poutě	64		49	
- Tradiční lidové zvyky)	66		45	
Sportovní utkání (1988: Masové běhy)	24	51	23	43
Výstavy od místních obyvatel	49	48	56	35
Ochotnické divadlo	56	37	28	21
Setkání rodáků	31	29	23	14

Naše společná přítomnost (Šafr et al. 2012)

Lokální identita

Šafr, Patočková 2012

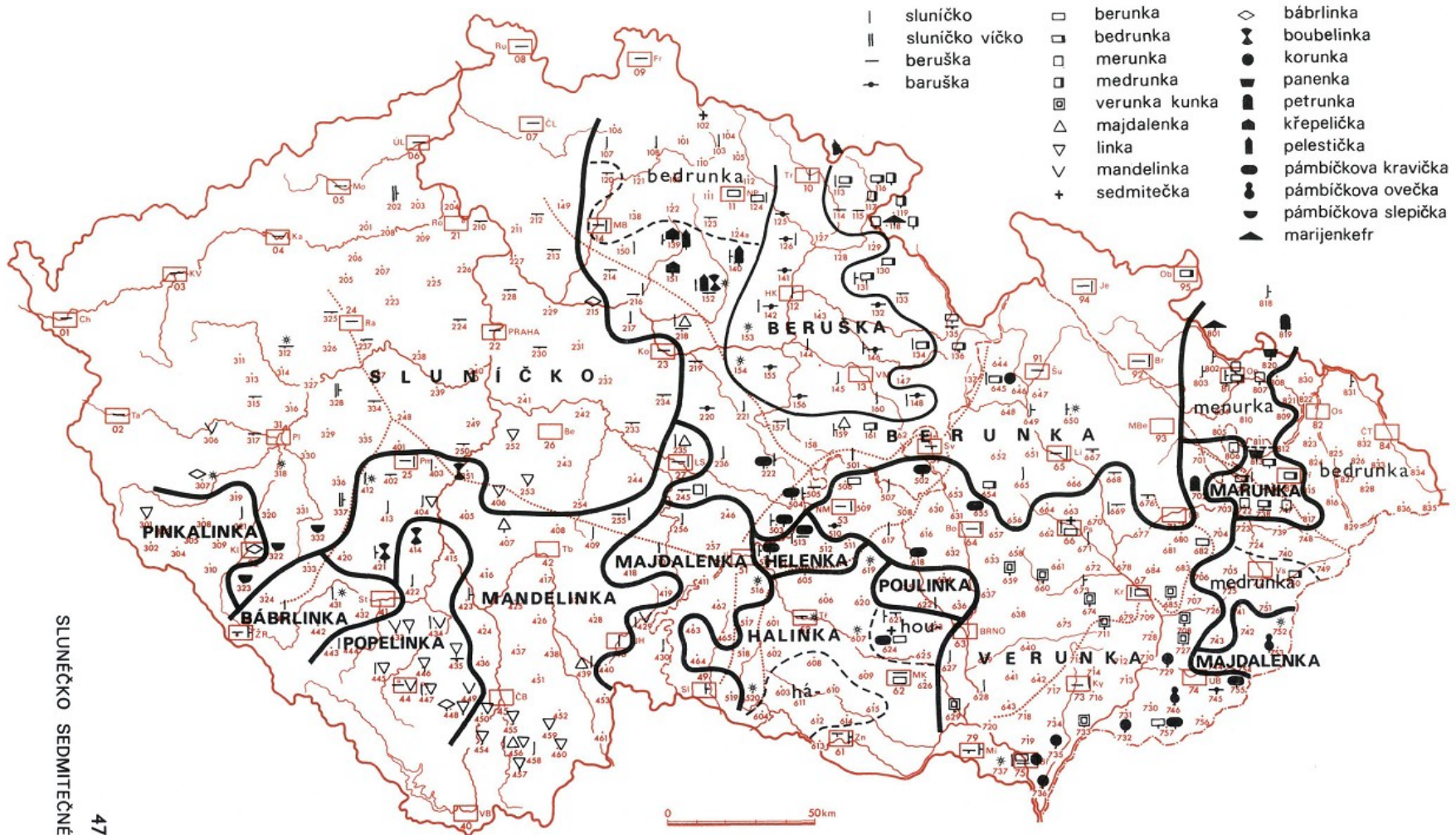
- Je podporována kulturní participací, zejména pak účastí na lokálních kulturních akcích
- Obousměrný vztah: identifikace s místem, kde žijí, vede k zvýšení zájmu o kulturní dění a spolky.
- Příslušnost k nejbližšímu sousedství (na venkově pociťuje 70 % lidí silnou až velmi silnou vazbu)
- Pocit lokální identity silnější u „spolkových lidí“ – nezřetelněji u dobrovolných hasičů a členů kulturně-uměleckých sdružení; souvislost se „zasítováním“ (zapojení do sítě pomoci → strukturní sociální kapitál)
- Identita nesouvisí výrazněji s velikostí vesnice, ale je silněji pociťována s přibývajícím věkem

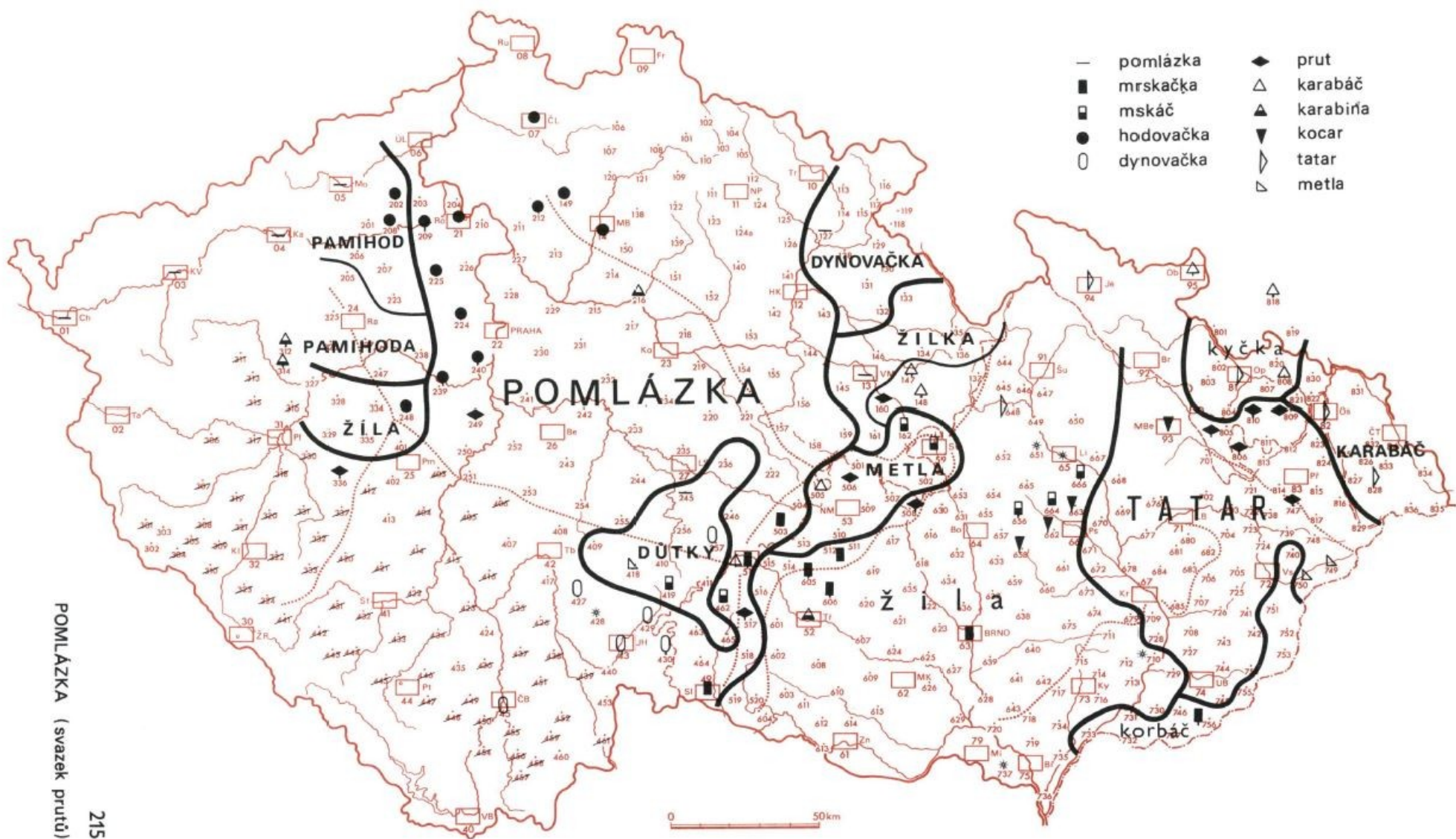

Konstrukce lokální identity

- Konstrukce identity implikuje tvorbu a udržování hranic mezi členy komunity a těmi druhými. (Bauman 2001; Eriksen 2007)
- typizační schémata: skrze která přisuzujeme jednotlivcům členství (symbolické kódování)
- variabilní pojetí symbolů příslušenství do skupiny (Berger and Luckmann 1999; Jenkins 2008; Szaló 2003)
- Formální venkovské identity
 - marketingová venkovská identita (idyla, nostalgie, autenticita, zdraví...) – fiktivní reprezentace
 - zpolitizovaná venkovská identita

Specifická nářeční pojmenování

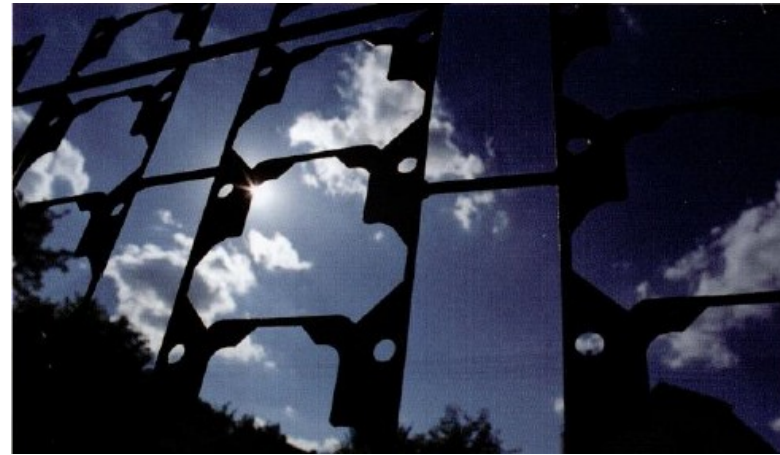

Plod lopuchu

Sociální integrace na vesnici

- letmé kontakty a trávení času na veřejných místech je klíčové
- integrace obnáší zintenzivnění kontaktů (sdílení každodennosti – půjčování věcí, sousedská pomoc...)
- nevybíravost – absolutní přijetí (heterogenita obyvatel jako klad i zápor) – > problémy alternativců (socio-kulturní propast)
- situace nesouladu nabídky a poptávky spol. aktivit – > přistěhovalci iniciují aktivity nové – > vnímané jako „mentorování z města“ (zvláště envi. aktivity)
- vesnice nekladly integraci přistěhovalců z města velký odpor, ale sami přistěhovalci měli snahu integrovat se pouze do určitého stupně. „Řada z nich se vesnického života příliš neúčastní, neboť neodpovídá jejich zájmům.“ (Bernard 2006)
- Integrace obnášení přijetí mnohdy neartikulovaných „deontologických hodnot“ a tradičních postupů

Venkovský tradicionalizmus není uzavření se do sebe, ale způsob zvládnání změn. (Blažek)